

მარიამ მარჯანიშვილი

აპაქი პაპავა – ერთი ლოკუმენტის კვალდაკვალ

მწერალმა, პოლიტიკოსმა და საზოგადო მოღვაწემ აკაკი პაპავამ რთული და მრავალფეროვანი ცხოვრების გზა განვლო, რომელიც საქართველოში დაიწყო და შორეულ არგენტინაში დასრულდა.

იგი დაიბადა 1890 წელს ქალაქ სამტრედიაში. პირველ-დაწყებითი განათლება იქვე მიიღო. შემდეგ დაამთავრა ქუთაისის რეალური სასწავლებელი და სწავლა დორპატის (იურიევის) უნივერსიტეტის ისტორია-ფილოლოგიის ფაკულტეტზე განაგრძო, საიდანაც მოსკოვის უნივერსიტეტში იურიდიულ ფაკულტეტზე გადავიდა.

ა. პაპავა იმთავითვე გამოირჩეოდა აქტიური შემოქმედებითი მოღვაწეობით. სხვადასხვა დროს იყო თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსანი, ქალაქის გამგეობისა და სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი, საქართველოს რესპუბლიკის პარლამენტის დეპუტატი.

მისი კრიტიკულ-პუბლიცისტური წერილები და პროზაული ნაწარმოებები ქვეყნდებოდა თბილისსა და ქუთაისში გამოშვებულ ჟურნალ-გაზეთებში. ამასთან ითვლებოდა ქართველ სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის ორგანოს “სახალხო გაზეთის” სარედაქციო კოლეგიის წევრად.

ქართველ მწერალთა საერთო ყრილობამ აკაკი პაპავას მწერალთა კავშირის მეორე თავმჯდომარეობა მიანიღო (კოტე მაყაშვილის ქალიშვილის, მარო მაყაშვილის კოჯორთან ბრძოლებში დაღუპვის გამო), რაც დაკავშირებული იყო კ. მაყაშვილის გადადგომასთან.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ აკაკი პაპავა ხელმძღვანელობდა განათლების სამინისტროსთან შექმნილ ქართული ხელოვნების კომიტეტთან არსებულ ლიტერატურულ განყოფილებას, რომლის თავმჯდომარე გრიგოლ რობაქიძე გახლდათ.

აკაკი პაპავას წერილები და პროზაული ნაწარმოებები ხშირად იბეჭდებოდა საქართველოს ჟურნალ-გაზეთებში: “კოლხიდა”, “თემი”, “თეატრი და ცხოვრება”, “გრდემლი”, “პრომეთე”, “იმერეთი”, “ლომისი”, “ქართული მწერლობა”, “ლეილა”. მწერლის ესკიზები და ეტიუდები წარმოდგენილი იყო ვასილ ბარნოვის, იროდიონ ევლოშვილის, ეკატერინე გაბაშვილის, ნიკო ლორთქიფანიძის, უიარალოს, იოსებ გრიშაშვილის, ნიკო ნაკაშიძის, გალაკტიონ ტაბიძის, კონსტანტინე გამსახურდიას თხზულებათა გვერდით. გურამ შარაძის ცნობით, 1918 წელს თბილისში დაარსდა ყოველთვიური სალიტერატურო, სამეცნიერო და საპოლიტიკო ჟურნალი “პრომეთე” (გამოვიდა სულ სამი ნომერი), რომლის სარედაქციო კოლეგიაში აკაკი შანიძეს, იოსებ ყიფშიძეს, პავლე ინგოროყვასა და კონსტანტინე გამსახურდიასთან ერთად ვხვდავთ აკაკი პაპავას; მათ გარდა ჟურნალში თანამშრომლობდნენ დავით კლდიაშვილი, ვასილ ბარნოვი, იოსებ გრიშაშვილი, კოტე მაყაშვილი, ივანე ჭავჭავაძე, კორნელი კეკელიძე, დიმიტრი უზნაძე,

გიორგი ახვლედიანი, ექვთიმე თაყაიშვილი... ჟურნალის ყდის გაფორმება და ექსლიბრისი ეკუთვნის იაკობ ნიკოლაძეს.

თუ ერთი მისი ბიოგრაფიის დამატებით ცნობასაც ვირწმუნებთ, “აკაკი პაპავა კვირეულ ჟურნალ, “ზვირთს“ რედაქტორობდა სამსონ დადიანთან, ქრისტეფორე რაჭველიშვილთან და მიხ. საყვარელიძესთან ერთად“ (გ. შარაძე, 1991, გვ. 240).

დავით ვაშაძესთან კი ვკითხულობთ: “ჩვენთვის დაუვიწყარი აკაკი იყო მრავალმხრივი მოღვაწე. ქართული ცხოვრების ყოველ დარგში და სფეროში იგი ხედავს არსებულ ნაკლს, რომლის ამოკვების წყურვილი მას აქვს. სწერს თეატრის “ახალ გზებზე“. აკაკი ფაღავას და ალექსანდრე ახმეტელს გადასცა პიესები “საიდუმლოება“ და “ნანგრევებზე“. ეს უკანასკნელი რუსულადაც უთარგმნიათ (დ. ვაშაძე, 1964, გვ. 31).

აკაკი პაპავა მოთხრობების ავტორიც გახლდათ. მისი პირველი კრებული “სოლღეიდორ“ 1920 წელს გამოიცა.

ა. პაპავა რედაქტორობდა ორკვირეულ სახელოვნო-საინფორმაციო ჟურნალ “ხელოვნებას“ (1921 წელს, სულ გამოიცა ორი ნომერი), რომელშიაც ბექდავდა კ. გამსახურდიას, აკ. ფაღავას, მარიჯანის და სხვათა ნაწარმოებებს (გ. შარაძე, 1991, გვ. 241), მაგრამ ეროვნულ მოღვაწეთა ასპარეზი სულ უფრო მეტად იზღუდებოდა და აკაკი პაპავა “ჩეკას განკარგულებაში“ მოხვედრილა. იგი წერს: “მწერალთა ერთმა წრემ ფილიპე მახარაძეს მიმართა, როგორც ქართველ მწერალს და კავშირის ძველ წევრს“... ფ. მახარაძემ “ლმობიერება მოსთხოვა“ კ. ცინცაძეს და მე ჩეკის კლანჭებიდან დამიხსნეს; მაგრამ ლიტერატურული განყოფილება ჩამომართვეს“ (ა. პაპავა, 1964, გვ. 29).

მალე მოხერხდა აკაკი პაპავას საზღვარგარეთ გადასვლა, რისი მიზეზიც, იოსებ ლორთქიფანიძის დაზუსტებით, “მის მიერ ბოლშევიკების პოლიტიკური კრედოს მიუღებლობა და პუბლიცისტურ წერილებში საკუთარი შეურიგებელი პოზიციის საჯარო გამოხატულება იყო. განსაკუთრებით ეს ითქმის “თავგამოდებული მარქსისტის“, შემდეგში საქართველოს სსრ ცაკის თავმჯდომარის, ფილიპე მახარაძის წინააღმდეგ მიმართულ სტატიებზე, რომელთა ავტორობას ადრესატი არავითარ შემთხვევაში არავის აპატიებდა... აკაკი პაპავამ კარგად იცოდა, რაც მოელოდა მას. ერთადერთი გამოსავალი ემიგრაციაში წასვლა იყო, რაც 1922 წლის სექტემბერში განახორციელა კიდეც. მალე მას მიჰყვნენ მეუღლე და ქალიშვილები... ასე გახდა საქართველოს სახელოვანი შვილი ემიგრანტი“ (ა. პაპავა, 1964, გვ. 29).

ამას გარდა, არსებობს აკაკი პაპავას მიერ საქართველოდან გამგზავრების შესახებ მეორე ვერსიაც: საიდან მოხვდა ეს ოჯახი სამშობლოს გარეთ? — ასეთ კითხვას სვამს პროფესორი იოსებ მეგრელიძე და პასუხსაც თავად იძლევა. “თამარის მეუღლეს (აკაკი პაპავას) ჰყავდა ძმები ბარნაბი და შალვა. უცოლშვილო ბარნაბი შავი ქვის მრეწველი ყოფილა და 1922 წელს ავტოავარიაში დაიღუპა. თავის ქონებაზე ანდერძი აკაკიზე ჰქონდა გაფორმებული. ძმის უბედურების გაგებისთანავე აკაკი პაპავა ჰამბურგში წასულა, ბარნაბის მემკვიდრეობა მიუღია და იქვე დარჩენილა“.

ი. მეგრელიძის ამ არგუმენტს ქუთაისის სახელმწიფო მუზეუმის ხელნაწერთა ფონდში დაცული დოკუმენტებიც ამყარებს, რომლებიც შემდეგს მოგვითხრობს: “ძვირფასო გიორგი!

გიორგი ახვლედიანი, ექვთიმე თაყაიშვილი... ჟურნალის ყდის გაფორმება და ექსლიბრისი ეკუთვნის იაკობ ნიკოლაძეს.

თუ ერთი მისი ბიოგრაფიის დამატებით ცნობასაც ვირწმუნებთ, “აკაკი პაპავა კვირეულ ჟურნალ, “ზვირთს“ რედაქტორობდა სამსონ დადიანთან, ქრისტეფორე რაჭველიშვილთან და მიხ. საყვარელიძესთან ერთად“ (გ. შარაძე, 1991, გვ. 240).

დავით ვაშაძესთან კი ვკითხულობთ: “ჩვენთვის დაუვიწყარი აკაკი იყო მრავალმხრივი მოღვაწე. ქართული ცხოვრების ყოველ დარგში და სფეროში იგი ხედავს არსებულ ნაკლს, რომლის ამოცხების წყურვილი მას აქვს. სწერს თეატრის “ახალ გზებზე“. აკაკი ფაღავას და ალექსანდრე ახმეტელს გადასცა პიესები “საიდუმლოება“ და “ნანგრევებზე“. ეს უკანასკნელი რუსულადაც უთარგმნიათ (დ. ვაშაძე, 1964, გვ. 31).

აკაკი პაპავა მოთხრობების ავტორიც გახლდათ. მისი პირველი კრებული “სოლღეიდორ“ 1920 წელს გამოიცა.

ა. პაპავა რედაქტორობდა ორკვირეულ სახელოვნო-საინფორმაციო ჟურნალ “ხელოვნებას“ (1921 წელს, სულ გამოიცა ორი ნომერი), რომელშიაც ბექდავდა კ. გამსახურდიას, აკ. ფაღავას, მარიჯანის და სხვათა ნაწარმოებებს (გ. შარაძე, 1991, გვ. 241), მაგრამ ეროვნულ მოღვაწეთა ასპარეზი სულ უფრო მეტად იზღუდებოდა და აკაკი პაპავა “ჩეკას განკარგულებაში“ მოხვედრილა. იგი წერს: “მწერალთა ერთმა წრემ ფილიპე მახარაძეს მიმართა, როგორც ქართველ მწერალს და კავშირის ძველ წევრს“... ფ. მახარაძემ “ლმობიერება მოსთხოვა“ კ. ცინცაძეს და მე ჩეკის კლანჭებიდან დამიხსნეს; მაგრამ ლიტერატურული განყოფილება ჩამომართვეს“ (ა. პაპავა, 1964, გვ. 29).

მალე მოხერხდა აკაკი პაპავას საზღვარგარეთ გადასვლა, რისი მიზეზიც, იოსებ ლორთქიფანიძის დაზუსტებით, “მის მიერ ბოლშევიკების პოლიტიკური კრედოს მიუღებლობა და პუბლიცისტურ წერილებში საკუთარი შეურიგებელი პოზიციის საჯარო გამოხატულება იყო. განსაკუთრებით ეს ითქმის “თავგამოდებული მარქსისტის“, შემდეგში საქართველოს სსრ ცაკის თავმჯდომარის, ფილიპე მახარაძის წინააღმდეგ მიმართულ სტატიებზე, რომელთა ავტორობას ადრესატი არავითარ შემთხვევაში არავის აპატიებდა... აკაკი პაპავამ კარგად იცოდა, რაც მოელოდა მას. ერთადერთი გამოსავალი ემიგრაციაში წასვლა იყო, რაც 1922 წლის სექტემბერში განახორციელა კიდეც. მალე მას მიჰყვნენ მეუღლე და ქალიშვილები... ასე გახდა საქართველოს სახელოვანი შვილი ემიგრანტი“ (ა. პაპავა, 1964, გვ. 29).

ამას გარდა, არსებობს აკაკი პაპავას მიერ საქართველოდან გამგზავრების შესახებ მეორე ვერსიაც: საიდან მოხვდა ეს ოჯახი სამშობლოს გარეთ? — ასეთ კითხვას სვამს პროფესორი იოსებ მეგრელიძე და პასუხსაც თავად იძლევა. “თამარის მეუღლეს (აკაკი პაპავას) ჰყავდა ძმები ბარნაბი და შალვა. უცოლშვილო ბარნაბი შავი ქვის მრეწველი ყოფილა და 1922 წელს ავტოავარიაში დაიღუპა. თავის ქონებაზე ანდერძი აკაკიზე ჰქონდა გაფორმებული. ძმის უბედურების გაგებისთანავე აკაკი პაპავა ჰამბურგში წასულა, ბარნაბის მემკვიდრეობა მიუღია და იქვე დარჩენილა“.

ი. მეგრელიძის ამ არგუმენტს ქუთაისის სახელმწიფო მუზეუმის ხელნაწერთა ფონდში დაცული დოკუმენტებიც ამყარებს, რომლებიც შემდეგს მოგვითხრობს: “ძვირფასო გიორგი!

თქვენი დეპეშიდან ვატყობ, რომ საქმე გამწვავებულია. უნდა გითხრათ ძალიან მაფიქრებს, როგორც ჩვენი საბჭოს ბედი ისე მარგანეცის მრეწველობისა. პერევისელებმა მილატეს და მიწები ოპსიონით გადასცეს ვილაც ჯაფარიძეს, რომლის უკან უნდა იმალებოდეს პაპავა, ხოლო პაპავას უნდა ყავდეს შემწედ, ანუ უკეთ პაპავა უნდა ყიდულობდეს მას, რომელიმე გერმანელი ფირმისათვის; მგონი, სუცენ ფერეინისათვის, რომელიც არ შედის შალკერთან ერთად გელზენკირხერის ამხანაგობაში, მაგრამ იმ ჯარიმას უსათოდ გადავახდევინებთ, რომელიც ჩვენ გვიწერია, ვინაიდან ამდენი სიმდიდრე იკარგება. აქედან, იქნებ საზოგადოებას მაინც დარჩეს და იმ ფულს, რასაკვირველია, წერა-კითხვის საზოგადოებას ან სხვა რომელიმე მაგვარ დაწესებულებას გადავცემთ!...

... ამ დღეებში პეტერბურგში მგონი გაირჩევა საგანი ჩვენის “მარგანეცის კომიტეტის” შესახებ. ის პროექტი, რომელიც ივლისში ჩვენ შევადგინეთ თბილისში. საჭიროა უსათოდ დაესწროთ და მოახერხოთ, რომ მიგიწვიონ მაგ სხდომაზედ.

კარგად იყავით, გისურვებთ ყოველგვარ გამარჯვებას ჩვენ საქმეზედ. ბანკებთან მოლაპარაკებას ნუ დააგვიანებთ.

ამ დღეებში მოდის მაქ სიმონიკა წერეთელი და ვალოდია აბულაძე, რომელიც სამსახურიდან დაითხოვეს. ასე რომ დიდი “კომპანია იქნება ქუთაისელებისა.

თქვენი მარად ერთგული კიტა“.

2.XI.10 (ქიმ. 2012. ფ. 2).

როგორც ირკვევა, წერილის ადრესატი ცნობილი საზოგადო მოღვაწე და შავი ქვის მრეწველთა საბჭოს თავმჯდომარე (1896-1917 წლებში) გიორგი ზდანოვიჩია (მაიაშვილი), ხოლო წერილის ავტორი ამავე საბჭოს წევრი და ცნობილი კრიტიკოსი კიტა აბაშიძე, რომელიც 1910 წლის 2 ნოემბერს საზღვარგარეთ მყოფ საბჭოს თავმჯდომარეს მოუთხრობს წარმოების ირგვლივ შექმნილ სავალალო სიტუაციაზე.

გამოდის, რომ ბარნაბა პაპავას მართლაც ჰქონდა აქციები ჭიათურის მარგანეცის საბადოებში, სადაც იგი გერმანულ ფირმასთან ერთად მოქმედებდა.

აი, კიდევ რა დასტურდება კიტა აბაშიძის 1911 წლის 6 თებერვლით დათარიღებულ მეორე წერილის ერთი ამონარიდიდან: “არ ვიცი, რა მდგომარეობაშია ჩვენი სესხის საქმე“, — “რუსკო-აზიაცკი“ ბანკთან. პასუხს ბათუმიდან კარგს მიიღებდნენ, მაგრამ როგორღაც იბერებიან, არ ვიცი რატომ. საქმე კი დაყოვნებას არ ითმენს, ვინაიდან პაპავა და პერსინაკი გაფაციცებით ჩქარობდნენ ადგილების შექმნას.

ამ ექსპორტიორებთან ჩვენ მაინც საუკუნო ბრძოლა დაგვჭირდება. ყოველნაირად ცდილობენ ჩვენს დამხობას.

ეხლა შცევიგერები დაუქრთამავთ და ჩვენები აღარცერთი არ შეაქვთ სიაში, რომ ამით მაინც გავიდნენ ფონს. მაგრამ თუ კარგად არის ჩვენი საქმე დაყენებული, მგონი ვერსად გვიჩივლონ“.

აშკარაა, რომ ბარნაბ პაპავა კონკურენტის უწვევდა გიორგი ზდანოვიჩს. იგი ცდილობდა მთელი მარგანეცის კომპანიის ხელში ჩაგდებას.

ქუთაისის სახელმწიფო მუზეუმის ხელნაწერთა ფონდში აღმოჩნდა ასევე მაქსიმე ჟღენტის წერილი, რომელიც მას 1911 წლის 24 აპრილს გაუგზავნია გიორგი ფელიქსის ძე ჟღანოვიჩისათვის. მასში ავტორი აღნიშნავს: “თქმულეზაა ჩვენში: “ავი აჯილდა დედას წააჭდაო“. სწორედ, ასე გვიქნა ჩვენმა პაპავამ,

გამოზარდეთ საბჭოს ხარჯით და ამ ხარჯის გარდა მე მივეცი კილო სამასი მანეთი, როცა უნივერსიტეტში წაბრძანდა და ეს ფულები 40 მანეთის დაკლებით უპროცენტოდ დიდი ჩხუბის შემდეგ გაღლებილათ, წვრილ-წვრილად მივიღე. ეხლა, იმ საბჭოს, რომელმაც ის გამოზარდა მალე აღსასრული მოელის. პერევი იყიდა მთლათ, თაბაგრები და ნარათიბარი და ეხლა აპირებს შუქრუთის ყიდვას. თუ შუქრუთიც იმან ჩაიგდო ხელში მერმე წვრილი მრეწველი რიღას მაქნისი იქნება აქა? და ამნაირად საბჭოც აღარ იქნება ჩვენს ხელში. თუ გვინდა ჩვენ ამისთანა მტრებს პირი უკან ვაბრუნებინოთ, უნდა ვიყიდოთ ჩვენც ადგილები. სულ ადვილად შეგვიძლია ეს შუქრუთში, სადაც მოხერხებული ადგილებია.... ამის შესახებ კიტასთან მქონდა მოლაპარაკება და კარგიო მითხრა და იმედია, თქვენ დაეხმარებით. ფულები ამ თავით ბევრი არ უნდა. ცოტათი გავაკეთებ ამას და შემდეგ ჩვენც ვიშოვით ფულებს როგორმე. მე უფრო მენდობიან შუქრუთში და ვაჩერებ ხალხს, — პაპავას აგენტებს, ნუ დაუჭერებთ-მეთქი. რაც შეიძლება დაჩქარებით მოვაწყოთ ეს საქმე, რომ ესეც არ წაგვართვას..." (ქიმ. 423).

ჩვენს ხელთარსებული სხვადასხვა წერილებიდან ირკვევა: "პაპავა ყველას უმტკიცებდა რომ მას საზღვარგარეთ ანგარიშს უწევდნენ". ბ. პაპავას ვადაბირებული ყავდა მრეწველი სოლოვიოვი, რომელიც მას მხარს აშკარად უჭერდა. "იგი მოგვიწოდებს ყველას პაპავასაგან აღძრული საკითხის შესახებ, რომელიც ვორონეჟის კომიტეტში უკვე გასულა და რომელიც სამინისტროს აქვს წარდგენილი დასამტკიცებლად. ასე, რომ აქ მთელი სისტემა პაპავას გეგმაზეა აგებული, რომელსაც უნდა განსაკუთრებულ პირობებში ჩაიყენოს თავი..." (ქიმ 1990 ზ.4).

ამ და სხვა დოკუმენტებით ცხადი ხდება, რომ 1922 წლამდე, ე.ი. გარდაცვალებამდე, ბარნაბ პაპავა დიდძალი ქონების ბატონ-პატრონი გახდებოდა, რაც მის ძმას და მემკვიდრეს აკაკი პაპავას საზღვარგარეთ უზრუნველად ცხოვრების გარანტიას აძლევდა და იგი, ბუნებრივია, ბოლშევიკური რეჟიმის პირობებში ყოფნას თავისუფალ და დემოკრატიულ ევროპაში ცხოვრებას ამჯობინებდა. ამასთან, 1921 წლის პოლიტიკურ ემიგრანტებს მიზნად ჰქონდათ დასახული, რომ საერთაშორისო სამართლის გზით კვლავ აღედგინათ საქარსველოს დამოკიდებულება.

ამრიგად, ჩვენ იოსებ მეგრელიძის არგუმენტს უფრო ვიზიარებთ, იმის შესახებ, რომ აკაკი პაპავას უპირველესად თავისი ძმის ქონებაზე ანდერძის მიღების გამო მოუხდა ძირითადად სამშობლოს დატოვება, რათა ჰამბურგის ბანკების ანაბრებით ევროპაში ცოლ-შვილთან ერთად უზრუნველად ეცხოვრა.

ამასთან, არც თუნდაც საბჭოთა საქართველოში გამეფებულ რეპრესიებისადმი შიშს გამოვრიცხავთ, ვინაიდან არავინ იცოდა "ჩეკა" მომავალში ვის რა ბედისწერას გაუმზადებდა — და ვისი თავი რა მიზეზით თუ უმიზეზოდ გაგორდებოდა.

ვფიქრობთ, აკაკი პაპავა, როგორც მოაზროვნე და შემოქმედი პიროვნება, პროლეტარული კულტურის იდეოლოგიასთან ვერც მშვიდობიან თანაარსებობას შეძლებდა და ამიტომაც, გასაკვირი არაა, რომ გერმანიას შეაფარა თავი.

საერთოდ უნდა ითქვას, რომ აკაკი პაპავას დიდ ქართულ საქმეზე ხელი არასოდეს აუღია. იგი ქართულ პოლიტიკურ ემიგრაციასთან ერთად იბრძადა

უცხოეთის ცის ქვეშ ქართული კულტურის განვითარებისათვის, რომელსაც უნდა გაეღვივებინა ქვეყნის გადარჩენის ინსტიქტი და ქართველი ერი მომავალი ბრძოლებისათვის მოემზადებინა.

დამოწმებული ლიტერატურა

დ. ვაშაძე, 1964 - დ. ვაშაძე, კინი რამ აკაკი პაპავაზე, ჟურნალი "კავკასიონი", X, პარიზი, 1964.

წ. პაპავა, 1964 - ა. პაპავა, მცირე უწყება გრიგოლ რობაქიძისათვის, ჟურნალი "კავკასიონი", IX, პარიზი, 1964.

თ. პაპავა, 1990 - თ. პაპავა, დიდი სახეები პატარა ჩარჩოებში, პარიზი, 1937, თბ., 1990.

ქუთაისის სახელმწიფო ისტორიული მუზეუმის ხელნაწერთა ფონდი 2012, ფ.2, 423, 1990, №. 4.

გ. შარაძე, 1991 - გ. შარაძე, უცხოეთის ცის ქვეშ, ტ. I, თბ., 1991.

MARIAM MARJANISHVILI

AKAKI PAPAVA – FOLLOWING ONE DOCUMENT

The outstanding Georgian writer and public figure Akaki Papava did not originally follow the political emigration in 1921. There were two chief reasons for his going abroad.

According to the well-known researcher Ioseb Lortkipanidze, the main reason for Akaki Papava's going emigration was incompatibility with the Soviet ideology and bitter polemics with the Bolshevik Philip Makharadze.

The second version belongs to Professor Ioseb Megreliдзе according to whom Akaki Papava went abroad to receive inheritance.

The documents preserved among the manuscripts of Kutaisi State Historical Museum proved the truth of the second version. Akaki Papava's brother, Barnab Papava was a holder of shares of Black Stone industry. So, Akaki Papava left Georgia to receive inheritance. Despite this, Akaki Papava's whole life and work was aimed at struggling for independence of Georgia.